

kreoni dalt bemutatni, melynek «anakreonkodó» szerzőjét az Achilleus paizsán kivert világegyetem nem érdekli. Annál inkább vonzza a «szüret» leírása, a melyet saját *lyrai* világnézete szerint az epikai realitásból a phantastika országába helyez.

Ha az «Achilleus paizsának» iskolai tárgyalásánál a fejtegettem szempontok vezérlenek, úgy hiszem, hogy mind az æsthetikai, valamint a didaktikai és nemzeti követelményeket kellő figyelemre méltattuk.

IFJ. REMÉNYI EDE.

A HÉT OSZTÁLY MELLETT.

Ezen folyóirat 3-ik száma két közleményben is foglalkozott a polgári fiúiskolák készülő reformjával. Az első, Paulovits Károly cikke, nagyrészt csekélységemnek szólt. Az O. K. T. polgári iskolai szakbizottsága javaslatának közlése közben pedig az igen tisztelt szerkesztő úr fűz az egyik ponthoz oly megjegyzést, a mely az Országos Polgári Iskolai Egyesület reformtörekvéseit helyteleníti. Mindkettőből pedig azon tendentia olvasható ki, a mely a polgári fiúiskolákat csak a mostani csonka keretben, négy osztályú intézménynek meghagyva, kívánja továbbfejleszteni. (A szerkesztői észrevételben nincs célzás arra, hogy a polgári iskola négy osztályú legyen. — *A szerk.*)

Egy kis személyes kérdésfélébe keveredtem tehát. Már ez is készlet felszólalásra, de sokkal inkább azon mély meggyőződés, hogy a polgári iskolai intézmény egészséges, életrevaló szervezetet csak azon elvek megvalósításával nyerhet, melyeket a II. orsz. és egyetemes tanügyi kongresszus állapított meg. És ha erre nézve okaimat itt is előadhatom, azt hiszem, csak az ügy hasznára lesz.

Miként már említettem, azon terv, mely a polgári fiúiskolát hét osztályú intézetté óhajtja kifejleszteni, nem miniszteri beszédkommentározás és legkevésbé sem a Polgári Iskolai Közlöny szülöttje. A II. orsz. és egyetemes tanügyi kongresszus polgári iskolai szakosztálya kimondta, hogy: «A polgári iskola az 1868. XXXVIII. t.-cz. keretéből novelláris úton kivételesség s a polgári iskolákról szóló külön törvénnyel rendeztessék. A teljes polgári iskola hét osztályú legyen, azonban négy osztályú felállítása is engedélyeztessék, a hol a viszonyok inkább ezt indikálják . . .

A tanárképzésre tanárképző intézetek szervezendők. A tanárképzés fóruma a középfokú iskolákra képesítő tanárvizsgáló bizottság. Az általánosan képző human- és reáltantárgyakban a képesítés a gymnasiumokra, reáliskolákra, polgári iskolákra egyaránt érvényes legyen.

Kizárólag polgári iskolákra csakis a gyakorlatilag fontos tárgyakból szóljon a képesítés. — Külön szakfelügyelet állítása, megfelelő rendtartás életbeléptetése elkerülhetetlenül szükséges. De a szakosztály egyéb határozataiban is megtaláljuk azon alapelveket, a melyek szerinti kifejlesztését a polgári fiúiskoláknak munkálja az Országos Egyesület. A II. orsz. és egyet. tanügyi kongresszus nem rég megjelent Naplója híven közli ezen megállapodásokat.

Nem a miniszter beszédeinek kommentálása, avagy a P. I. Közlöny állítólagos jóslásai alapja tehát azon tervnek, mely iskolánkból hét osztályú, általános s némi gyakorlati irányú intézményt óhajt teremteni. Már az időbeli sorrend folytán sem lehet így. Az első «kommentált» miniszteri beszéd 1897. évi február hó 27-ikén hangzott el, a h.-szoboszlóiaknak tett ígéret is, mint P. is megjegyzi, ezen időből való. Tehát közel egy évvel előbb hozta meg a tanügyi kongresszus határozatait, mint a hogy az említett nyilatkozatok tétettek.

Különben, ha a miniszter szavai után indult volna is a O. P. I. Egyesület, ez esetben sem törekszünk túlságosan magasra. A miniszter beszéde ugyanis így szól: . . . «tervezek olyan egységes természetű középiskolát, a mely az egyetemekre készít elő és ezzel szemben áll egy életképes és fejlődésképes polgári iskola, a mely azután nem az egyetemekre készít elő, hanem részben önálló, részben bizonyos szakiskolákra teszi meg az előkészítést. Természetesen itt a polgári iskolákkal kapcsolatban a minősítési törvény revisiójára gondolok, mert nálunk kissé túlbuzgalomból az érettségi vizsgálatok nagyon is kiterjesztettek oly pályák előfeltételévé, a melyeket bátran lehetne a jól szervezett polgári iskola előfeltételéhez kötni». A h.-szoboszlói küldöttségnek pedig az ujjászervezendő polgári iskola évfolyamairól is nyilatkozott, mikor kijelentette, hogy «örülni fog azon, ha a legelső hétosztályú polgári iskolát H.-Szoboszlón állíthatja föl». Ezekhez járul azon kijelentés: «Egy kérdést azonban már is kivettem a népoktatási törvény keretéből: a polgári iskolákat, a melyek reformját külön törvény számára akarom fentartani».

A miniszter ezen terveivel talán mégsem áll ellentétben a O. K. T. polg. iskolai szakbizottságának Lád Károly tanácsstag által készített javaslata, hogy «A polgári iskola feladata közvetlenül az életre vagy szakiskolákra előkészíteni. Nem a polgári, hanem a régi középiskola (gymnasium és reáliskola) feladata az egyetemi- és műegyetemi tanulmányokra való előkészítés . . . A polgári iskola az elemi iskola négy osztálya fölé épült, a népiskolákban elérhetőnél magasabb műveltségre vezető, önmagában befejezett egészet alkotó középiskola. A polgári iskolákra vonatkozó intézkedések tehát az 1868 : XXXVIII. t.-czikkből törlendők és szerves egészet képező, önálló polgári iskolai törvénybe foglalandók . . . A polgári iskolák osztályainak és évfolyamainak száma hét; . . . a VII. osztály

tály és tanfolyam végén érettségi vizsga tartandó . . . mely az általános műveltség és a még felölelt tantárgyak tekintetében a régi középiskolákéval egyenértékű legyen és az egy évi önkéntességre is jogosíthasson . . . A polgári iskolának úgy négy alsó, mint teljes, érettségi vizsgálattal befejezett hét osztálya mindazon pályákra minősítsen, a melyekre a gymnasium, reáliskola, felsőbb kereskedelmi iskola, valamint az ezekkel egyenértékű katonai iskolák. Kivételt csupán az egyetemi és műegyetemi pályák tesznek, a melyekre csupán a gymnasium és reáliskola teljes, érettségi vizsgálattal befejezett nyolcz osztálya készít elő . . . »

Ezen javaslattal a lényegben megegyezik, csak a teljes polgári iskola évfolyamának számában tér el dr. Kovács János tanács-tag következő külön véleménye: «Az 1868 : XXXVIII. t.-cz. 68. §-a szerint hat osztálylyal szervezett polgári fiúiskolák hat osztályúaknak meghagyandók. A tanfolyam végén záróvizsgálat tartassék. Az ezen vizsgálattal kiérdemelt végbizonyítvány jogot adjon az egyévi önkéntességre, továbbá adja meg mindazon jogosítványokat, a melyeket az 1883. évi I. t.-cz. a felső kereskedelmi iskola ú. n. érettségi bizonyítványának megad . . . »

A reform kivitelét célzó ezen javaslatok a tanügyi kongresszus határozatainak szellemében tétettek és a miniszter terveivel is megegyeznek. A fenti részletes idézések után, azt hisszük, ez kétséget nem szenved. Még csak azt jegyezzük meg, hogy a két volt orsz. egyesület is nagyjában ezen reformelvekre jutott. Külön, polgári iskolai törvénnyel, a népoktatási keretből kivéve, újjászervezését sürgették a polgári fiúiskoláknak, sőt az egyik egyesület a teljes, hét osztályú polgári iskola tervét is hangoztatta.

Ily előzmények után a miniszter szavai megerősíthettek ugyan azon hitünkben, hogy a tőlünk már előbb vallott irányban, szellemben sürgetve a polg. iskolák reformját, a miniszterium részéről meghallgatatunk, de hogy ezen nyilatkozatok az alapjai reformtörekvéseinknek, az már csak azért sem áll, mert ezen nyilatkozatok később tétettek.

Ép oly elhamarkodott azon másik állítás, hogy továbbfejlesztési törekvésünk, mely a polgári iskolákat négy osztályon felül ki akarja egészíteni, nélkülöz minden történeti alapot. Dr. Kovács János a millenniumi kiállításra készült «A felső nép- és polgári iskolai oktatás» cz. műve az ellenkezőről tanuskodik. Iskoláink történetét, jelen állapotát híven vizsaszatükröző ezen könyvben mindenki megtalálja a szerző azon állításának a történeti, fejlődési tényekkel bő igazolását, hogy «mostani reformmozgalmaink mindinkább azon közös irány felé hajolnak, a melyet Csengery tűzött a polgáriszkola elé és a követelt reform tulajdonképen: restitutio in integrum».

Ugyanis a polgári fiúiskolát a törvény hat osztályúnak tervezte. «Ez új középiskola feladata, ha nem is olyan tudományos módon, az

ismeretek egyes ágaiból egész, befejezett oktatást adni . . . , a melylyel nagyközségeink jobbmódú, túlnyomóan magyar középosztályát tömegesen az általános műveltség magasabb színvonalára emeli». Így a törvényés az alkotók. Kifejti továbbá Csengery, hogy a középiskoláknak csak «összes osztályai fejtik ki azt az összhangzó, általános műveltséget», a melyre a művelt, de tudományos pályára nem menő középosztálynak szüksége van, mivel a középiskolák egyes osztályai első sorban a «saját fensőbb osztályaik» előkészítői s ezekkel együtt az egyetemek előiskolái. Ő okolja meg azt is, hogy a polgári iskolák miért vétettek be «ideiglenesen» a népoktatási törvénybe, mert középiskola még nem volt s mert a népoktatási törvény kötelezte a községeket polgári iskolák felállítására. Csengery fejti ki a polgári és szakiskolák viszonyát is, mikor a többi közt mint végkövetkeztetést kimondja, hogy a viszony «nem lehet egyéb mint alapvetés, mint előkészítő oktatás».

És a történet méginkább igazolja, hogy a régi alaphoz visszatérés a reform egyedüli helyes elve. A Trefort közgazdasági törekvései, a polgári iskolai IV., V., VI. osztályokkal kapcsolatos ipari szaktanfolyamok egy-kettő kivételével mind megszüntek. Az általános- és szakképzés összezavarása csak vadhajtásokat hozhatott, az ily szaktanfolyamokból kikerült tanulókat az iparosok bizalmatlanul fogadták. Gazdasági tanfolyam pedig ez idő szerint csak egy van, másutt csak heti pár órában foglalkoznak gyakorlati kertészkedéssel, szőlészettel is.

Máskép áll a dolog a kereskedelmi szaktanfolyammal, avagy az újabb elnevezés szerint felső kereskedelmi iskolákkal. Ezek is, leszámítva a néhány önállóan szervezett ily iskolát, szintén mint a polg. iskola szaktanfolyamai szerveztettek, először az V. és VI. osztálylyal kapcsolatosan. De ezen szaktanfolyamok és a polgári iskola felső osztályai közt nagy tantervi rokonság van. A polgári iskola teljes évfolyama a törvény szerint hat osztály, úgy, hogy csak az V. és VI. osztályban fejeztetik be a tanterv egészen. A keresk. iskola és a polgári s középiskolai négy osztály után tovább folytatja s befejezi az általános műveltségre tartozó tantárgyak tananyagát. Másrészt a polgári iskola V. és VI. osztálya több gyakorlati, sok tekintetben kereskedelmi, pénzügyelési vonatkozású tantárgyat ölel fel, mint a könyvvitelt, keresk. és politikai számtant, alkotmánytant stb. Ezen tantárgyak, némi bővítéssel, ép a keresk. iskola ú. n. szaktárgyai. És hogy a szakképzést még inkább kultiválhassa, megengedettett, hogy az önálló keresk. iskolák tantervéhez alkalmazkodhassék és az évfolyamainak száma is egygyel szaporítottott, a mit az ipari szaktanfolyamok hiába kértek. Az újabb, 1895. évi szervezet sem változtatta meg lényegesen a keresk. szaktanfolyamok, avagy az azóta az összes keresk. szaktanfolyamokra és önálló keresk. iskolákra kiterjesztett «felső kereskedelmi iskola» nevű intézetek tantervét, csak jobban részletezte az

egyes tantárgyak anyagát s nagy részt függetlenítette őket a polgári iskoláktól.

Ezen szaktanfolyam már kezdetben sok qualificationális előnnyel ruházott fel. Mindazon jogokat, sőt többet is megkapott záróvizsgálója, «érettségi bizonyítványa», melyeket Trefort miniszter a polgári iskola hat osztályának kieszközölt és az 1879. évi 24293. sz. a. rendeletében összefoglalva kiadott, de a melyeket az 1883. évi I. t.-cz. nagyrészt elsöpört.

Nem csoda tehát, ha az amúgy is a polgári iskola V. és VI. osztályát magába olvasztó és önkéntességi s egyéb qualificationális jogokhoz jutó keresk. szaktanfolyamok, illetve mostani elnevezés szerint felső keresk. iskolák felvirágoztak. És az oly kis térre szorított polg. isk. felső osztályai elnéptelenedtek. A polg. iskolai hat osztálylyal tovább sem tanulhatnak. Az állatorvosi akadémiába még felvétetnek hallgatók, de államségélyt csak érettségi bizonyítvánnyal kaphatni; a selmeczi m. kir. bányászati és erdészeti akadémia rendszabályai végleg kizárják tanulóinkat, a gazdasági intézetekbe is többnyire maturával vesznek fel. A tisztviselői jogosítványukról már szözlöttünk. — Ily körülmények közt még sokalunk kell azon 13·32%-ot, mely tanulóink közül az oly csekély továbbtanulási s qualificationális előnyt nyújtó polg. iskola V. és VI. osztályában folytatja tanulmányait. És csak saját jól felfogott érdekében tesz azon 38·29%, a mely a mindössze egy évvel hosszabb s nagy részt rokon tanulmányú felső keresk. iskolát keresi fel.

Hogy mennyire nem tekintik szakiskolának a felső keresk. iskolát ép ez iskolák kiváló szakférffiai, elég legyen csak pár idézet. Dr. König Gyula műegyetemi tanár, a felső keresk. iskolák miniszteri biztosa egy alkalommal így nyilatkozott: «Ez a felső kereskedelmi iskola nem más, mint a minek a reáliskolának kellett volna lennie». Dr. Schack Béla «kereskedelmi iskoláink és tanáraik» cz. munkájában ez iskolák fejlődéséről értekezve, így szól: «E nagy számok — t. i. a felső keresk. iskolák beírt és végzett tanítványaiéi — gondolkodóba ejtenek, s igen könnyen rájövünk, hogy itt már nem is szakiskolákkal, hanem egy új középiskolánemmel állunk szemben. Általános középiskolával, mint a milyennek Csengery a polgári iskolát gondolta, de szakszerű színezettel, a mitől ugyancsak Csengery óva intett». Hasonlólag teszi Nagy Lajos a «Keresk. Szakoktatás»-ban «Tapasztalatok és reformok» cz. cikkében: «. . . A harmadik szervezet (az önkéntességi jogon kívül) érettségi bizonyítványt ad a tanuló kezébe, hogy aztán az 1883-iki köztisztviselők minősítéséről szóló törvény szerint ne a kereskedelem és ezzel rokon szakoknak neveljen életrevaló anyagot, hanem hogy 70–80%-ban tisztviselőket (főleg ügyes postai és vasúti tisztviselőket) képezzen.

A szükségből adott kedvezmények aztán azt eredményezték, hogy

a középkeresek. intézetek gombamódra megszaporoódtak . . . , népszerűvé lettek, s habár néhány hí maradt igazi rendeltetéséhez, a legtöbb eltérve eredeti céljától, harmadik középiskolává fejlődtek és ma ott állunk, hogy több van, mint reáliskola . . . «kerek 5000 tanulóval». Dr. Veress Vilmos már korábbi cikkeiben többször számadatokkal igazolta, hogy a kereskedelmi iskolák végzett tanulóinak csak csekély százaléka választja a kereskedelmi pályát.

Ime a legilletékesebbek nyilatkozatai, a mihez vegyük a fentvázolt tantervi közösséget, e szaktanfolyamok fejlődését, s akkor alig mondhatják hamisnak azon következtetésünket, «hogy nem annyira az V. és VI. osztály, mint inkább a felső kereskedelmi iskola képezi a polgári iskolának természetes folytatását» és mondjuk betetőzését.

És ezen véleményünketsoha nem is titkoltuk. Nemcsak «Az egyetemes nemzeti közoktatás» hangoztatja, de már előbb a II. országos és egyetemes tanügyi kongresszus és most konkrét javaslat alakjában dr. Kovács János az Országos Közoktatási Tanácshoz benyújtott külön véleményében, mikor így szól: «A polgári iskolákból felső kereskedelmi iskolákká átalakult iskolák alakíttassanak vissza polgári iskolákká. Ezek helyett a szükséges számban állíttassanak tisztán a szakképzésre szervezett két évfolyamos kereskedelmi iskolák, a melyekbe a hat osztályú polgári iskolát bevégzett tanulók vehetők fel».

És hogy mennyire nem idegenkednek e visszaalakítástól a felső kereskedelmi iskolai kartársak, eléggé igazolja azon tény is, hogy ép ez iskolák igazgatói, tanárai legtevékenyebb munkásai az Országos Polgári Iskolai Egyesületnek és alig van gyűlése a Kereskedelmi Szaktanárok Országos Egyesületének, a melyen a csak mérsékelt számban meghagyandó kereskedelmi*iskoláknak igazi szakiskolákká fejlesztéséről ne tárgyalnának.

Fejtegetéseim ezen részében igyekeztem hangsúlyozni, hogy a polgári iskolákat a törvény hat osztályúaknak szervezte, tantervök a négy osztályúal csonkán marad. Tehát már csak ezért sem maradhatnak négy osztályúak. Az ipari- és gazdasági szaktanfolyamokkal való kiegészítés nem vált be, az alapítók is óvnak az általános és szakképzés ily összezavarásától. Ellenben a kereskedelmi szaktanfolyamok átvéve és tovább fejlesztve a polgári iskola V. és VI. osztályának általános és némileg gyakorlati tárgyait s megkapva ez osztályoknak kilátásba helyezett qualificationalis előnyöket, felvirágoztak. De ezek sem mint szakiskolák, de mint «általános középiskolák», mint a polgári iskolák legtermészetesebb folytatásai. Nem sokkal inkább van-e történeti alapja azon reformálási törekvésnek, a mely a polgári iskolából egy befejezett képzettséget nyújtó iskolát akar szervezni? a mely már az alapítási törvényben hat osztályra tervezett intézettel tanulóit minden tantárgyból

egy befejezett, kerek egészet képező ismeretkörrel s úgy a továbbtanulhatás, mint az életben boldogulhatás szempontjából jogokkal is el akarja látni?

A polgári iskoláknak négy osztálylyal megmaradása, illetve több hat osztályosnak, különösen, a melyek kereskedelmi iskolákkal kapcsolattak össze, négy osztályúakká visszafejlődése csak a polgári iskolák kényszerhelyzete. Az ipari, gazdasági szaktanfolyamok nem váltak be, s a kereskedelmi nemcsak, hogy önállósította magát, de a polgári V. és VI. osztályát is magába olvasztotta. Ily körülmények közt a minimumra szorított qualificationális jogokkal felruházott polgári iskola felső osztályai el kellett, hogy sorvadjanak. De ezen tény csak azon mostoha elbánásról tanúskodik, melyben iskolánkat részesítette az 1880. I. t.-cz., és nem kell hozzá jóstehetség, hogy kimondjuk, hogy hasonló körülmények közt minden iskolának ez volna a sorsa.

És ha fontolóra vesszük azok törekvését, kik talán elindulva a négy osztályra lequalifikált polgári iskolának a miniszter által is hangoztatott, közismeretű felkaroltsága után, nem is óhajtják a négy osztályon felül kifejleszteni, talán a jelenlegi «népoktatási keret»-ben is szívesen meghagynák. Vajjon minő fontos feladatot biznának ezen négy osztályú iskolára? Ha akármily előnyösen fogják a a minősítési törvényt reformálni, remélhető-e, hogy a polgári iskola négy osztálya után valaki kisebb altiszti hivatalnál nagyobbat kaphasson? Mehetne-e más iskolába tanulónk, mint a középfokú szakiskolákba, esetleg, ha a tantervi rokonság fentartatik, kétséges felvételi vizsgák útján a középiskolák V. osztályába? Bár már most is a polgári iskola a legjobb előkészítő iskolája a középfokú szakiskoláknak, mégis ily czéllal s kisebb tisztviselők portálásáért alig érdemes egy iskolát fentartani, mikor ugyanazon czélt szolgálhatja más kettő, a reál- és gymnasium is.

Négy osztály keretében pedig a polgári fuiskolákból alig lehet kisebb fajta előkészítő iskoláknál egyebet csinálni. Hozzá, ha a jelenlegi szervezetlenségökben maradnak. Ha anyagi ellátásuk ezentúl is oly mostoha lesz, ha tanerőik a nálunk szokásos tanító-tanári fizetések közt is legmostohábban fizettetnek. Ha a szaktanfelügyelet marad mostoha óhaj. Ha az annyira zavarossá tett állapotjukon nem sietnek segíteni, mikor egy iskola, mint polgári iskolával kapcsolatos felső kereskedelmi iskola ezek szervezete, s miniszteri biztosa alá tartozik, mint polgári leányiskolával kapcsolatos a felsőbb leányiskolák szerint igazgatandó s végül, mint polgári fuiskolára az elemi iskolai utasítások betűi alkalmazandók, de tanulmányi tekintetben a középiskolák szaktanítási rendje illik reá.

Mindenesetre ezen hiányok eltüntetésével, a Paulovistól ajánlt fejlesztéssel sokat lehetne s rég kellett is volna a polgári iskola négy

osztályán javítani. Azt is meg lehetne egy alkalmas tantervrevízióval tenni, hogy ez a négy osztály minden felvett tantárgyból egy kis kerek egészet nyújtson. És ha P. azon egységesítő terve szerint dülne el a dolog, a mire alig van kilátás, hogy a négy osztályú polgári iskola legyen az egész középfokú oktatás alsó tagozata, a melyre a négy felső osztályra redukált főgymnasium- és főreáliskola következnek, ez esetben a polgári iskola a leglátogatottabb középiskola volna, hisz mindenki, ki az elemi iskolai képzettségénél többre vágyik, kénytelen volna felkeresni.

De még ez esetben is szükség volna oly felső tagozatra, a mely nem az egyetemekre, de közvetlenül a gyakorlati életre készít elő. Mert ha csak a főgymnasium és főreáliskola felső négy osztálya maradna, ezek válogatott tanulóikkal még nagyobb mértékben azon volnának és kellene is lenniök, hogy a két egyetem és a magasabb szakiskolák jó előkészítői legyenek és akkor valóban keveset törődnének azok érdekével, kik csak az érettségi bizonyítvány megszerzéseig tanulnak, kiknek csak az a céljuk, hogy magasabb, általánosabb műveltséghez és bizonyos qualificationális előnyökhöz jussanak. Pedig ezekhez sorozandó azon tekintélyes hányad, a mely a középiskolai maturansok közül egyetemek és magasabb szakiskolákba nem megy és a felső kereskedelmi iskolák 1089 érettségi bizonyítványos tanulója, a mely szám a középiskolai maturansoknak közel egyharmada.

De ezek egyikéhez sem elég a négy osztály. Hogy a miniszteri hivatalos jelentésekben is emlegetett «magasabb» általános műveltséget és oly qualificationális előnyöket nyújtson a polgári iskola, melyekért érdemes törekedni, melyekkel a magasabb műszaki képzést nem követelő pályákon boldogulni lehessen, okvetetlenül a négy osztály felett is ki kell egészíteni a polgári iskolát.

És ezen kiegészítés nem lehet szakirányú. A szakiskolák, miként a mult eléggé igazolja, csak úgy tölthetik be feladatukat, ha csak a szakképzésnek élhetnek, ha nincsenek az általános képzésre szánt iskolákkal összeházasítva. A szakirányú kiegészítés végtére önálló szakiskolák alakulására vezetne, melyek nem tartoznának a polgári iskolákhoz s nem szolgálnák azon feladatot, hogy magasabb általános műveltséget nyújtsanak, a mire pedig a polgári iskolák kifejlesztésével törekszünk.

(Vége következik.)

VOLENSZKY GYULA.